

ORTOPED MIROSLAV JAROŠ (1897–1970)

MICHAL TOVÁREK

THE ORTHOPAEDIST MIROSLAV JAROŠ (1897–1970)

This study focuses on Miroslav Jaroš (1897–1970), an important representative of Czechoslovak orthopaedic surgery and co-creator of modern trends in his field of specialisation. The author presents his professional biography, closely following his professional development, lecturing activities, and publications. Jaroš defended his habilitation in 1946 and was appointed professor in 1955. His career culminated in 1958, when he was appointed head of the First Clinic for Orthopaedic and Paediatric Surgery of the Charles University.

Keywords: Miroslav Jaroš – orthopaedic surgery – Faculty of Medicine of the Charles University

DOI: 10.14712/23365730.2018.25

Osobnost českého ortopeda Miroslava Jaroše byla pro tento článek vybrána, protože se jedná o výraznou postavu československé ortopedie, spolutvůrce moderních a pokrokových tendencí v československé ortopedii.¹ V odborné literatuře mu nebylo dosud věnováno mnoho prostoru, ačkoli stál u zrodu ortopedie jako samostatného oboru.² Fondy Archivu Univerzity Karlovy nabízejí k profesnímu životopisu tohoto odborníka dostatečnou pramennou základnu.

Miroslav Jaroš se narodil 1. května 1897 v Karlíně v rodině c. k. finančního úředníka Karla Jaroše a jeho ženy Marie. Vyrůstal v poměrně klidném měšťanském prostředí. Obecnou školu navštěvoval nejprve v Jičíně a od roku 1905 v Praze.³ Poté vystudoval české klasické gymnázium v Hálkově třídě (dnešní Londýnská) na Královských Vinohradech. Během studia projevoval nadání pro přírodní vědy, což byl rozhodující aspekt pro jeho pozdější akademickou dráhu.

Po maturitě složené s vyznamenáním dne 1. července roku 1916 se v zimním semestru 1916/1917 stal posluchačem české Lékařské fakulty Univerzity Karlovy, kde až do konce letního semestru 1921 navštěvoval přednášky nejznámějších lékařů té doby, mimo jiné například Ondřeje Schrutze, Josefa Thomayera, Viktora Janovského či Otakara Kukuly.⁴

¹ Ludmila HLAVÁČKOVÁ – Petr SVOBODNÝ (edd.), *Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348–1939*, I, Praha 1988, s. 244–245. Biografické heslo nejnověji viz také Karel ČERNÝ – Ludmila HLAVÁČKOVÁ a kol. (edd.), *Biografický slovník I. Lékařské fakulty Univerzity Karlovy 1945–2008*, Praha 2017 (v tisku).

² Rudolf PAVLANSKÝ, *Za profesorem MUDr. Miroslavem Jarošem*, Acta chirurgiae orthopaedicae et traumatologiae czechoslovaca 38, 1971, s. 66.

³ Archiv Univerzity Karlovy (dále AUK), fond Jaroš Miroslav (dále f. M. Jaroš), Vlastní životopis 1966, k. 1, i. č. 3.

⁴ AUK, fond Lékařská fakulta Univerzity Karlovy (dále f. LF UK), Katalog posluchačů LF UK, i. č. 86, 96, 99.

V souladu s tehdejšími studijními předpisy⁵ složil dne 6. března 1919 I. rigorózní zkoušku, dne 4. listopadu 1921 následovala II. rigorózní zkouška, 24. ledna 1922 pak úspěšně složil III. rigorózní zkoušku a dne 4. února 1922 byl promován doktorem všeobecného lékařství.⁶

První profesní zájmy ho ještě za studií vedly jako demonstrátora do chemického ústavu profesora Emanuela Formánka (od 1. dubna 1918 do 31. prosince 1919), následně do anatomického ústavu profesora Jana Janošíka (od 1. ledna 1920 do 31. prosince 1921) a nakonec na chirurgickou kliniku profesora Kukuly, kde poznal své budoucí mentory – profesora Stanislava Tobiáška a profesora Jana Zahradníčka.⁷ Na chirurgické klinice zahájil ihned po promoci klinickou činnost, nejprve jako externista, poté jako operační elév a později jako demonstrátor. Zůstal zde až do 31. března 1923, kdy odešel nejprve na gynekologickou a poté na porodnickou kliniku profesora Josefa Jerieho. Dne 1. dubna 1924 se odstěhoval do Pardubic, kde jako sekundář chirurgického oddělení Františka Mesanyho zůstal až do 21. srpna 1927.⁸

Když byla v Praze v roce 1927 otevřena pod vedením profesora Tobiáška na Univerzitě Karlově I. klinika pro ortopedii a dětskou chirurgii, přijal na ní Jaroš místo prvního asistenta a působil zde od 1. října 1927 až do 30. října 1931. Kromě klinické a vědecké práce spolupůsobil při organizaci nové kliniky a jako klinický asistent podnikl rovněž dvě studijní cesty – v roce 1928 do Francie a Německa a v roce 1930 nejprve do Švýcarska a poté opět do Francie a Německa. Už v té době rád přednášel na schůzích a sjezdech Československé společnosti pro ortopedickou chirurgii a traumatologii.⁹

Od 1. listopadu 1931 byl ústavním lékařem Úrazové pojišťovny v Praze. I v této době rád cestoval, přednášel na různých sjezdech a navštěvoval cizí ortopedické ústavy v Rakousku (1932), Belgii (1935), Holandsku (1935), Itálii, Francii (1936) či Jugoslávii (1937). Během svého působení v Úrazové pojišťovně stále vědecky pracoval, publikoval několik významných prací¹⁰ a vybudoval zde také medikomechanické oddělení.¹¹

Po odchodu z Úrazové pojišťovny na konci roku 1938 se stal od 1. ledna 1939 nehonorovaným asistentem I. kliniky pro ortopedii a dětskou chirurgii pod vedením profesora Zahradníčka. V této funkci zůstal až do 31. prosince 1941, kdy jeho asistentura skončila. Záměrně však asistenturu neobnovil, aby se vyhnul zkoušce z němčiny, a dále na kliniku docházel jako externista. Během války mimo jiné ošetřoval kapitána Morávka ze skupiny generála Mašína. V květnových dnech roku 1945 působil na ošetřovně Na Staré faře v pražských Dejvicích. Po válce požádal opět o místo nehonorovaného asistenta I. kliniky pro

⁵ Podle nařízení Ministra kultu a vyučování č. 102 ř. z. ze dne 14 dubna 1903 bylo nutno absolvovat 10 semestrů a složit zkoušky I. rigoróza z předmětů všeobecná biologie, fyzika pro mediky, chemie pro mediky, anatomie, histologie a fyziologie, II. rigoróza z předmětů patologická anatomie a histologie, všeobecná a pokusná patologie, farmakologie a znalost receptů, vnitřní lékařství, dětské lékařství, psychiatrie a neuropatologie a III. rigoróza z předmětů chirurgie, porodnictví a gynekologie, oční lékařství, dermatologie a syfilis, hygiena a soudní lékařství. Viz Otto PLACHT – František HAVELKA, *Předpisy pro vysoké školy republiky Československé*, Praha 1932, s. 1785–1790.

⁶ AUK, fond Matriky Univerzity Karlovy, Matrika doktorů UK, i. č. 5. Dostupné online na <<http://is.cuni.cz/webapps/archiv/public/book/bo/1542020090975492/16/?lang=cs>> (7. 6. 2017).

⁷ AUK, f. M. Jaroš, Curriculum vitae 1954, k. 1, i. č. 3.

⁸ (Autor neuveden), *K 70. narozeninám prof. dr. M. Jaroše*, Acta chirurgiae orthopaedicae et traumatologiae czechoslovaca 34, 1967, s. 97.

⁹ AUK, f. M. Jaroš, Curriculum vitae 1954, k. 1, i. č. 3.

¹⁰ Rudolf PAVLANSKÝ, *Prof. dr. M. Jaroš šedesátníkem*, Praktický lékař 37, 1957, s. 558.

¹¹ *K 70. narozeninám prof. dr. M. Jaroše*, s. 97.

ortopedickou a dětskou chirurgii. Do této funkce byl ustanoven profesorským sborem na dobu od 1. července 1945 do 30. června 1948.

Současně opět požádal o habilitační řízení (první žádost podal v den uzavření českých vysokých škol dne 17. 11. 1939),¹² které proběhlo dne 9. listopadu 1945 na základě habilitační práce o *Etiologii vrozeného vymknutí kyčlí* (docentem byl jmenován 31. 3. 1946). Jeho publikační činnost k tomuto datu čítala čtyřicet tištěných vědeckých prací, sedm prací o sportovním lékařství, osm prací příležitostných a tři práce popularizační. O vědecké hodnotě těchto prací nebylo sporu, habilitační komise také pozitivně hodnotila Jarošovy výborné pedagogické, odborné a jazykové schopnosti. Habilitační přednášku přednesl na téma *O dědičnosti v ortopedii*.¹³

Dne 15. 7. 1950 byl docent Jaroš pověřen vedením ortopedického oddělení Fakultní polikliniky v Praze 2,¹⁴ které vlastně provozně a organizačně budoval již od konce roku 1948, a současně byl jmenován zástupcem přednosta kliniky pro ambulantní službu.¹⁵ V tomto období navštívil Jaroš lékařská zařízení ve Francii, Belgii, Polsku (Varšava, Poznaň, Krakov), SSSR (Moskva, Leningrad, Kyjev a sanatoria na pobřeží Černého moře), Bulharsku a Albánii a přednášel také na četných lékařských kongresech.¹⁶

Ke dni 1. listopadu roku 1955 byla Miroslavu Jarošovi udělena hodnost profesora.¹⁷ Jeho publikační činnost se od habilitačního řízení rozrostla o dvacet čtyři nových odborných prací, z nichž patnáct bylo zaměřeno na tělovýchovné lékařství.

Po smrti profesora Jana Zahradníčka v roce 1958 byl Jaroš tehdejším ministrem zdravotnictví Josefem Plojharem ve shodě s Ministerstvem školství pověřen vedením I. kliniky pro ortopedickou a dětskou chirurgii (v roce 1968 přejmenována na I. ortopedickou kliniku) při Fakultě všeobecného lékařství Univerzity Karlovy.¹⁸

V době Jarošova působení ve funkci přednosta byl jeho zástupcem docent Emil Eis a převážnou dobu byl primářem kliniky Oldřich Čech. Profesor Jaroš podporoval realizaci AO metod¹⁹ na klinice. Klinika přijímala dva dny v týdnu úrazy pohybového aparátu a systematicky zavedla AO postupy v ortopedii a traumatologii. Od roku 1969 byla na klinice také systematicky započata aplikace náhrad kyčelního kloubu.²⁰

Souběžně pokračovala také Jarošova činnost pedagogická. Přednášel například ortopedickou chirurgii na Fakultě hygienické nebo nemoci nohou a deformity páteře na Fakultě všeobecného lékařství, jejíž děkanát vznesl v listopadu roku 1966 návrh na zřízení samostatné katedry ortopedie, který byl odůvodněn tím, že ortopedie se již specializovala natolik, že představuje samostatný lékařský obor. Návrh byl nakonec přijat a vedoucím katedry

¹² Jiří BRDLÍK, *Profesoru dr. M. Jarošovi k šedesátinám*, Československá pediatrie 12, 1957, s. 368.

¹³ AUK, f. LF UK, personální spis Miroslava Jaroše, habilitace, k. 22, i. č. 474.

¹⁴ Jan ZAHRADNÍČEK, Šedesát let prof. MUDr. M. Jaroše, *Časopis lékařů českých* 96, 1957, 662.

¹⁵ Otakar HNĚVKOVSKÝ – Jaroslav PROCHÁZKA, *Profesor Dr. Miroslav Jaroš šedesátníkem*, Acta chirurgiae orthopaedicae et traumatologiae checoslovaca 24, 1957, s. 81.

¹⁶ AUK, f. M. Jaroš, Vlastní životopis 1966, k. 1, i. č. 3.

¹⁷ AUK, fond Rektorát Univerzity Karlovy (dále f. RUK), osobní spis M. Jaroše, k. 223.

¹⁸ I. klinika pro ortopedickou a dětskou chirurgii spadala v této době pod katedru chirurgie, od školního roku 1959/1960 pod katedru obecné chirurgie, od školního roku 1960/1961 do 1966/1967 pod katedru fakultní a nemocniční chirurgie, od 1. 1. 1967 pak pod samostatnou katedru ortopedie.

¹⁹ Metody léčení a klasifikace zlomenin vyvíjené od roku 1958 švýcarskou studijní skupinou Arbeitsgemeinschaft für Osteosynthesefragen.

²⁰ Oldřich ČECH, *Historie československé, české a slovenské ortopedie*, Praha 2009, s. 34.

se 1. ledna 1967 stal právě profesor Jaroš.²¹ Jeho přednášková činnost však zahrnovala i vystoupení na kongresech v tuzemsku a zahraničí. Příležitostně psal rovněž posudky pro Státní pojišťovnu středočeského kraje a posudky závěrečných prací.

K 1. březnu roku 1970 skončil Jarošův pracovní poměr řádného profesora na Fakultě všeobecného lékařství. Krátce před svou smrtí byl vzhledem k věku rozhodnutím fakulty také vystřídán ve vedení kliniky docentem Emilem Eisem,²² který však měl podle svědectví již zmiňovaného Oldřicha Čecha negativní vztah k novým metodám i k operační ortopedii. Miroslav Jaroš zemřel dne 18. března 1970 ve své pracovně na klinice, údajně po astmatickém záchvatu.

Éra Jarošova působení na I. ortopedické klinice byla podle Oldřicha Čecha také charakterizována stoupajícím vlivem komunistické ideologie, které se nebyl schopen ubránit. On sám byl sice neobyčejně vzdělaný ortoped s rozsáhlými vědomostmi, ale operačně byl podstatně méně aktivní než profesor Zahradníček. Nebránil však schopným asistentům kliniky v tom, aby se vzdělávali a zaváděli nové metody do operačního repertoáru kliniky. V době jeho působení pracoval na klinice vedle docenta Emila Eise také asistent Jiří Náhoda, později profesor a přednosta plzeňské ortopedické kliniky.²³

Profesor Miroslav Jaroš byl také členem ortopedické sekce Československé lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně již od jejího založení a byl též jejím dlouholetým jednatelem, později předsedou. Od roku 1953 do roku 1969 byl také redaktorem časopisu *Acta chirurgiae orthopaedicae et traumatologiae czechoslovaca*, který během svého působení povznesl na vysokou úroveň.²⁴ Dále byl členem mezinárodní společnosti Société internationale de chirurgie orthopédique et traumatologie, čestným členem francouzské, polské, jugoslávské a německé ortopedické společnosti, dopisujícím členem Réunion de chirurgie orthopédique de Bordeaux a v roce 1966 se stal členem Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina v Halle an der Saale.²⁵

Ministerstvo zdravotnictví využívalo Jarošových zkušeností v protetické komisi a v komisi nezávadného obouvání (1961).²⁶ Od roku 1953 byl profesor Jaroš členem Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí a členem vědecké rady při státním výboru pro tělesnou výchovu a sport. V roce 1959 byl vyznamenán diplomem I. třídy se zlatým odznakem za rozvoj tělesné výchovy v Československu.²⁷

Publikační činnost profesora Jaroše byla velmi bohatá (celkem sto padesát pět vědeckých prací, knih a příspěvků)²⁸ a lze v ní rozeznat přibližně tři období. V prvním se Jaroš vedle chirurgických prací (appendicitis a záněty děložních adnex, rivanol v chirurgii a případ gynaekomastie) zabýval ve větším rozsahu deformitami nohy (pes cavus, pes calcaneus, mechanismus lidské nohy, psal o ploché noze, o rentgenu v obuvnictví, o stavbě obuvi a o diagnostickém významu bolestí nohou). Druhé období se kryje s působením v Dělnické úrazové pojišťovně a charakterizují ho práce z úrazového lékařství (například publikace

²¹ AUK, f. RUK, osobní spis M. Jaroše, k. 223.

²² Ortopedická klinika I. LF a FN Motol (online). Dostupné na <<http://orto.lf1.cuni.cz/index.php?n=historie&lang=cz>> (7. 6. 2017).

²³ O. ČECH, *Historie československé, české a slovenské ortopedie*, s. 34.

²⁴ Ján ČERVENĀNSKÝ, *Prof. MUDr. Miroslav Jaroš sedemdesiatnikom*, Bratislavské lekárske listy 47, 1967, s. 578.

²⁵ K 70. narodeninám prof. dr. M. Jaroše, s. 98.

²⁶ Emil Eis, *K sedmdesiatinám prof. dr. M. Jaroše*, Praktický lékař 47, 1967, s. 480.

²⁷ K 70. narodeninám prof. dr. M. Jaroše, s. 98.

²⁸ Emil Eis, *In memoriam prof. MUDr. Miroslava Jaroše*, Časopis lékařů českých 116, 1977, č. 17.

Obr. 1 Přednosta Miroslav Jaroš před svojí klinikou, po jeho levici dr. A. Seyfried, Praha, léto 1959. Fotoarchiv Pete Grafton.

Volba povolání u tuberkulosity kloubů, Léčba prací u tuberkulosity kostí a kloubů). Ve třetím období se věnoval převážně vrozeným vadám (vrozená subluxace obou ramenních kloubů, patogenese vrozeného vymknutí kyčlí, choroby a rekonstrukce stehenního kloubu, léčba a prevence chorob nohy). Z knih pro veřejnost je nejznámější *Výchova k správnému držení těla* (1958). Jako ortoped se Miroslav Jaroš věnoval také sportu a tělesné výchově (nejvýznamnější prací je *Sportovní masáž* z roku 1934).²⁹ Lze jen litovat, že přes rozsáhlou publikační činnost se profesoru Jarošovi nepodařilo, i když se na tento úkol po celou dobu svého přednostování připravoval, napsat monografii věnovanou vývoji ortopedie, která měla obsahovat i současné poznatky v oboru.³⁰

²⁹ AUK, f. LF UK, personální spis Miroslava Jaroše, posudek, k. 22, i. č. 474.

³⁰ O. ČECH, *Historie československé, české a slovenské ortopedie*, s. 34.

Der Orthopäde Miroslav Jaroš (1897–1970)

ZUSAMMENFASSUNG

Die Studie befasst sich mit einer bedeutenden Gestalt der tschechoslowakischen Orthopädie: mit Miroslav Jaroš (1897–1970), der moderne Trends in seinem Fach mitgestaltete. Zunächst wird Jaroš' Studienverlauf eingehend beschrieben. Anschließend wird die Berufslaufbahn dieses Arztes geschildert und seiner fachlichen Qualifikation, seiner Vorlesungs- und Publikationstätigkeit nachgegangen.

Seine fachliche Laufbahn begann Jaroš als Chirurg in Prag, 1924 aber zog er zeitweilig nach Pardubice. Ab 1927 gehörte er zu den ersten Beschäftigten in der neu eröffneten I. Klinik für Orthopädie und Kinderchirurgie von Professor Tobiášek an der Karlsuniversität Prag. Seinem Fach blieb er von da an treu, obgleich er seine Anstellung noch mehrmals wechselte. Im Jahre 1946 habilitierte er sich, die Professur erhielt er 1955. Den Höhepunkt seiner Laufbahn erreichte er 1958 mit der Ernennung zum Vorstand der I. Klinik für orthopädische und Kinderchirurgie. Jaroš war Mitglied orthopädischer Gesellschaften und war für die orthopädische Problematik und Sportmedizin beratend und aufklärerisch tätig. Er ist Verfasser von mehr als 150 Fachpublikationen.

Deutsche Übersetzung Wolf B. Oerter

Michal Továrek
Ústav dějin a archiv UK, Praha
michal.tovarek@ruk.cuni.cz